



Entrevista a Pilarín Bayès

per Marçal Abella i Robert Qüeral

Qui no coneix la Pilarín Bayès? És, potser, una de les il·lustradores més populars del nostre país. Ben segur que, si teniu nens, als prestatges, allà on hi ha els llibres i els contes, n'hi ha algun que ha estat il·lustrat per la Pilarín. La seva bibliografia és impressionant. Ha estat molt popular amb la seva col·lecció "Petites Històries". Avui doncs, entrevistem la Pilarín Bayès per a Alpicat Ràdio i *El Nou Pinetell*.

Pilarín Bayès en un moment de l'entrevista



Bon dia, Pilarín. Sempre li ha agradat dibuixar?

De petita ja dibuixava a la sola de les sabates del meu pare, quan es posava a escalfar-se els peus a la llar de foc de casa a Vic, cosa que passava molt sovint com ja us podeu imaginar. Hi dibuixava cares a les soles de les sabates.

És cert que de petita se n'alegrava quan estava malalta perquè així es podia quedar a casa a dibuixar i no anar a l'escola?

La veritat és que les escoles han canviat tant! Avui he estat a l'escola d'Alpicat i es veu als nens molt contents d'estar a l'escola. En aquell temps anar a l'escola a vegades era una mica de càstig. El dia que estaves malalt era fantàstic i et quedaves a casa. Gràcies a Déu això s'ha girat molt.

Què la va impulsar a dedicar-se a la il·lustració?

Jo sóc una dona, com diuen els meus fills, impràctica, que no serveixo per a res: jo si engegó la màquina de rentar, explota, si engegó la cuina, hi ha un incendi, si engegó la planxa, hi ha un altre incendi. Per això el dibuix és fantàstic perquè com que tot és de mentida doncs no passa mai res.

Quins van ser els seus començaments en el dibuix?

Quan vaig pensar què havia d'estudiar i què havia de fer, a mi m'agradava moltíssim la literatura, pensava fer periodisme, però en aquell temps per a una dona fer periodisme, si t'enviaven de corresponsal a la guerra de Corea, era espantós. I com també m'agradava molt dibuixar, vaig fer Belles Arts. Però de fet jo crec que aleshores jo ja tenia ganes de fer il·lustració.

"En el poble d'aquesta dona els gossos han de ser peluts."

A les seves arrels ja s'hi troben persones compromeses amb la cultura. El seu besavi va ser Joaquim Vayreda, fundador de l'escola de paisatge d'Olot. Li ha marcat d'alguna manera aquest fet? La seva família ha influït en la seva carrera d'artista?

Segur que sí perquè la meua àvia havia anat molt a pintar amb el seu pare, i dels comentaris i la valoració que ella em feia dels meus dibuixos segur que vaig aprendre moltes coses.

A vostè, la defineixen com una persona treballadora i tenaç com els catalans, barroca i imaginativa com els andalusos. Què en pensa vostè de tot això?

I *cuentista* com els argentins, perquè tinc una àvia que era argentina. Jo no m'he tingut mai com a treballadora. Jo crec que sóc tímida. Llavors, com que em diuen: "has de tenir aquest dibuix acabat per tal dia", em fa molta vergonya dir que no i el faig, però no és perquè sigui especialment treballadora, tenaç sí, perquè sóc descendent del Papa Luna i alguna cosa se'm deu haver enganxat.

Quin record té del seu pas per l'escola de Belles Arts?

Molt bon record, la veritat és que ens ho vam passar molt bé, i crec que vam aprendre dels professors, que eren molt bons, però sobretot allò que recordo com una experiència molt enriquidora era l'ambient entre els companys, hi havia una bona creativitat. D'aquest grup va sortir Bertigau, Serra, Llimona, alguns artistes que van ser pintors importants, però el millor va ser que hi havia un ambient molt creatiu i en aquest ambient creixem tots, els bons i els

dolents, tots creixem junts.

A la Universitat vostè va ser una dona compromesa i avançada per a la època. Creu que els universitaris d'avui en dia també s'involucren socialment o són uns joves més acomodats?

Això fa de mal jutjar, perquè sempre es jutja des del punt de vista cics teníem molta por i corriem com desesd'un mateix. Nosaltres vam ser jutjats com una generació compromesa. Potser tampoc ho érem tant. No us penseu, quan vàiem els poliperats, però sí que va haver gent que van patir molt. Potser sí que sembla que la joventut d'ara és més acomodada, però jo penso que la joventut en el moment en que vegin, potser aquest moment és a prop, que s'ha de fer un pas endavant, ho faran, estic segura

Portaven l'esmorzar embolicat en una fulla de palmera.

sens dubte que ho faran. Això va lligat a la joventut.

Vostè va ser de les primeres

dones a marxar de casa per tenir una professió pròpia. Com recorda aquells moments?

De la meua família, sí, i de Vic també vaig ser de les primeres a marxar a estudiar fora, perquè abans era normal que les noies es quedessin a casa a pescar un marit. Avui dia fa gràcia, però en aquell temps penso que era un mèrit per part dels pares, perquè tenir una filla que marxava de casa per anar a estudiar Belles Arts era donada per perduda per la fama de gent bohèmia i estranya, i mira, potser sí que hem sigut perduts, però tampoc tant.

Vostè es considera una il·lustradora per al públic infantil? Li pregunto això perquè no sempre els seus dibuixos han estat adreçats als nens, també ha fet crítica social i històrica.

Sí, jo considero que el meu públic és sobretot infantil, però també per als adults que han estat capaços de conservar un raconet infantil, aquells adults que no estan tan fets malbé pel fet de fer-se grans, si volen entrar



L'AVANÇADOR



en aquest món, jo estic molt contenta que hi entrin. I n'hi ha que hi entren, eh! També he fet premsa i acudits al diari durant molts anys. Ho havia fet a l'*Or i Flama*, al *Correo Catalán*, a *Catalunya Cristiana*, al *Nou 9* de Vic, i tot això sí que és destinat a un públic adult.

Ha tingut alguna vegada problemes com a dibuixant en èpoques passades a causa de la censura?

És clar que en aquella època, a vegades, hi havia problemes. Jo sempre havia volgut signar els dibuixos, però a vegades dèiem: "potser millor que no ho signem això", però a mi em semblava que reconèixer que havies fet un disbarat era començar malament i com que els meus dibuixos, sobretot a Vic, els reconeixia tothom, no signar era suïcida perquè era reconèixer que feies una cosa amagada. Però sí que havia vingut alguna vegada la policia a casa, i jo em feia la tonta i deia que no ho havia fet amb mala intenció, amb mala idea! "Això ho he fet jo?, i ara!, ni pensar-ho!". I bé, fent-me la tonta me n'escapava.

Quan i perquè es va decantar a realitzar dibuixos adreçats als nens?

Antigament, me'n recordo que el meu avi llegia novel·les de polícies, del Poirot i de l'Agatha Christie. Aquests llibres portaven dibuixos, però va arribar un moment que els llibres per a adults ja no tenien dibuixos, i és clar, vaig començar a dibuixar per a nens i va ser un món que em va agradar molt. Val a dir que és un món que artísticament no frena gens, i de veritat que hi estic molt còmoda i no tinc cap ganes de deixar de dibuixar per a nens.

La il·lustració destinada al públic infantil i juvenil és més difícil que la destinada al públic adult?

Aquesta sí que és la pregunta del milió. El meu pare em deia: "ara dibuixes per a nens i quan en sàpigués més ho faràs per a adults". Jo sempre li deia que no, que no és així. Jo penso que en el cas dels nens no pots posar tantes claus, ni missatges amagats, perquè un nen no té tantes referències per enganxar-se, ni

veure una doble intenció, o una referència cultural, per la qual cosa has de ser ben explícit amb allò que vols dir i que siguin coses que un nen pugui entendre.

Podria aclarir-nos, una mica, el que vol dir la seva frase que diu "la infància és la nostra pàtria, en la resta de la nostra vida som exiliats"?

"La infància és la nostra pàtria, en la resta de la nostra vida som exiliats."

Escolta, aquesta frase me la van atribuir a mi, però no és meva. Ara no me'n recordo de qui és. Jo mai he fet una frase tan brillant, però quan la vaig sentir la vaig subscriure, perquè, de fet, la gent vivim molt dels tresors acumulats en la nostra infantesa, i quan som adults encara anem traient d'aquell tresor tant important.

Quan començà vostè a col·laborar amb *Cavall Fort* i què va suposar aquesta revista en la seva trajectòria?

Vaig començar a col·laborar-hi el segon any d'existència de la revista i vaig començar perquè jo vivia a la plaça de la Catedral de Vic i un amic nostre, que va ser un dels fundadors, va acompanyar els de *Cavall Fort* a veure el senyor bisbe, ja que en aquella època una revista en català, si no era emparada pel senyor bisbe, era impensable. Va dir: "en aquesta plaça viu una noia que li agrada molt dibuixar", i jo vaig fer uns

"Les seves novel·les són com un mirall posat al camí."

dibuixos, on em vaig esforçar tot el que vaig poder, i amb una il·lusió enorme i els hi vaig entregar. I un dia que passejava pel carrer de Barcelona em vaig trobar amb el Sr. Tremoleda i em va dir: "escolta, aquells dibuixos són un desastre, estan tots despentinats. Com vols que es publiquin uns dibuixos així en una revista". Jo em vaig sentir molt fotuda, molt humiliada i així va sortir *Cavall Fort* sense mi, i al cap d'un any vaig començar a col·laborar-hi i encara hi col·laboro, cosa que em fa molt feliç.

El fet de ser mare creu que l'ajuda a l'hora de treballar per al món dels nens?

Sí, crec que sí. El fet de ser àvia, perquè ara ja sóc àvia també. Tens un contacte directe amb els nens, que jo aquests anys entre ser mare i àvia el suplía amb les visites a l'escola perquè, si no, no saps ben bé a qui et dirigeixes, ja que sols veus els nens de visita.

Es considera una artista costumista?

Això és una cosa que alguns cops en parlem amb Subirats, l'escultor, i diu "nosaltres, els artistes". A mi em fa gràcia, perquè ell fa aquelles coses tan grans. Jo sento que la vivència que pugui tenir en l'art de qualsevol persona que fa una vinyeta al diari és igual que la que pugui tenir Picasso, o Gaudí o qualsevol altre. El resultat és el que és diferent. Fins i tot és igual el resultat. El que realment importa és fer la feina el més honestament que puguis.

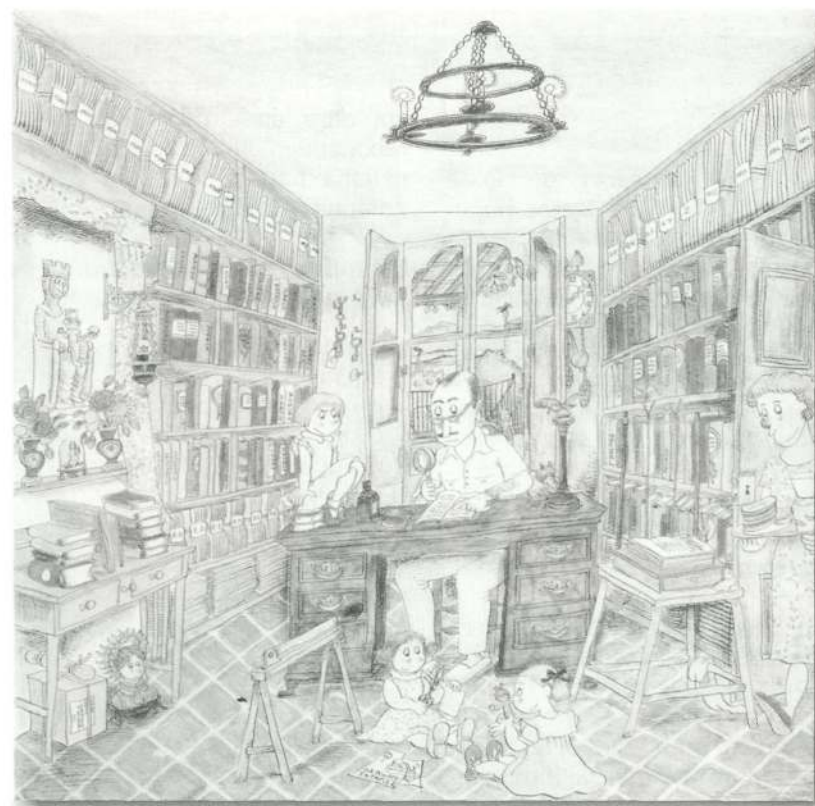
Què li agrada més dibuixar, els

personatges reals o de ficció? Perquè?

Jo crec que una de les coses més fascinats de la nostra professió és l'oportunitat de fer de tot. En un moment donat fer un centaure que va al mercat a comprar pomes de Lleida... La varietat és el fascinant de la il·lustració.

Vostè ha viatjat força arreu del món. Creu que és imprescindible viatjar per després reflectir els costums i la vida quotidiana en els dibuixos?

Pels costums i la vida quotidiana, explicar com és la Xina i no haver-hi anat, a mi, em semblaria una mica deshonest. Però en Picasso, que va ésser molt influenciat per l'art africà, no va anar mai a l'Àfrica, no li feia falta. Aquesta gent són monstres i tan sols mirant una exposició en tenien prou. Jo penso que la gent del nostre temps estem molt més en una vida global.



Té alguna anècdota remarcable que li hagi passat en els seus viatges?

Mira, potser una de les més divertides va ser en un col·legi de Rwanda, abans que passés la guerra. Era un col·legi estil "Tarzan". Els nens venien i es banyaven allà en uns petits rierols, caminaven quatre hores, eren uns

nens molt macos, portaven l'esmorzar embolicat en una fulla de palmera, l'escola era feta amb troncs d'arbre, era una cosa fascinant i devia ésser una bona escola. I llavors vaig començar a dibuixar animals que jo havia vist que corrien per allà, una gallina, un gall dindi, un gos, etc..., i al final vaig pensar dibuixaré un lleó i serà el fi de festa de la xerrada. I els nens aplaudien cada cop que dibuixava un animal, i quan vaig dibuixar el lleó ningú no va aplaudir, i el professor em va dir: "en el poble d'aquesta dona, els gossos han de ser peluts". Es pensaven que era un gos. Ells no havien vist mai un lleó i això que tenien una reserva d'animals salvatges a 60 km, però en aquell temps no hi havia televisió. A mi em semblava que era impossible que a l'Àfrica un nen no sabés què era un lleó, però no ho sabien.



IL·LUMINADOR

A part de la il·lustració de llibres, ha fet altres tipus de composicions artístiques?

Bé, he fet exposicions, per dir-ho d'alguna manera, per ser penjades a la paret i del mateix estil, he fet moltes auques, cartells, he treballat en bastants temes.

Quins ambients li agraden més plasmar a vostè en els seus



dibuixos?

A mi, els ambients de festa m'agraden molt. De festes populars, de festes majors. Diria que són el meu tema. El que passa és que el fantàstic de la il·lustració és que t'obliga a treballar amb un ampli ventall de circumstàncies, que d'entrada potser no hi tindries gaire tirada i d'aquesta forma aprenc molt.

Amb quin material es troba més còmoda a l'hora de dibuixar?

Jo sóc molt limitada en els meus recursos artístics, jo pinto amb ploma i tinta xinesa, mai no he après a utilitzar el "rottring". Dóno color amb aquarel·la, amb llapis o amb retolador, algun cop.

Com descriuria el seu estil?

És difícil contestar aquesta pregunta per un mateix, però jo intento explicar coses, explicar ambients. Allò que deia Atendes que: "les seves novel·les eren com un mirall posat en el camí", a mi m'agrada posar aquest mirall a altres èpoques, des de l'any 2050 a la prehistòria. És una facultat de l'il·lustrador, va a altres èpoques impunement. El cinema o qualse-

vol altre tipus de mitjà, si vol reconstruir com era Alpicat a l'edat mitjana hauria de treure moltes antenes i alguna casa.

De quina de les seves obres se sent més orgullosa i per què?

Mira, això és una mica com els

fent és el que t'estimes més i, al cap dels anys, penses que no t'ha quedat tan malament.

El seu marit l'ha descrita com artista i revolucionària, barreja de Picasso i de la Pasionària. Què en pensa?

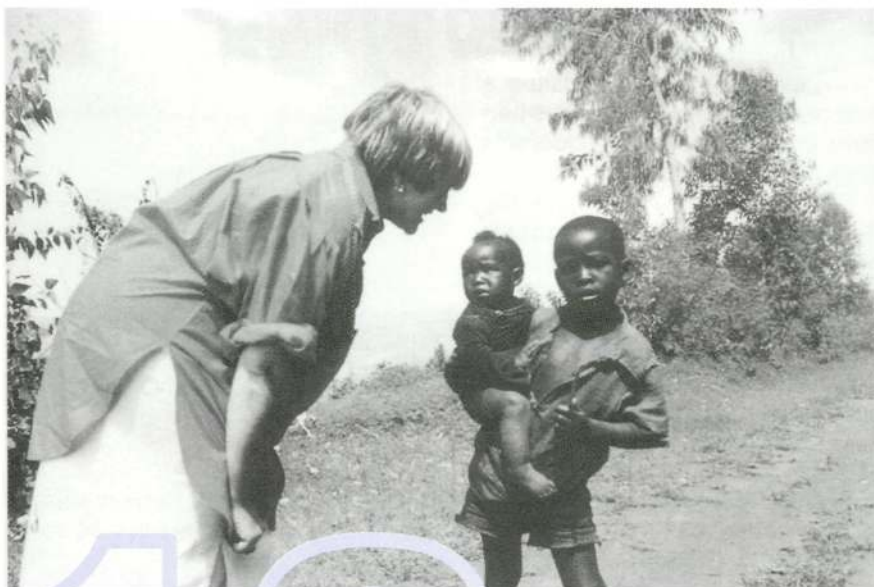
Escolteu, el meu marit és molt bèstia. En aquells temps qualsevol semblava un revolucionari molt gros, però el meu marit té una capacitat per retratar-te en 20 segons i deixar-te amb una ma al davant i una al darrera..., té aquesta capacitat.

Què és per a vostè el "fet nacional català"?

Per a mi és un fet natural, perquè tenim una cultura pròpia, tenim darrere una història, que varem ser un país, i sembla que això és com la nostra família. No renegues de la teva família, millor o pitjor tant se val. Crec que és un fet vital de primer ordre. La gent de la nostra generació varem creure que

"Desgraciada, no és francès, és català."

haviem d'ésser una mica protagonista, encara que mínimament en el fet de defensar el nostre país, la



nens petits Jo considero que tots són fills teus i potser el que t'ha quedat pitjor és el que t'estimes més perquè potser t'ha representat més esforç. El que passa és que, a vegades, l'esforç no va junt amb l'èxit, però una mica el que estàs

nostra cultura i la nostra parla. De fet ho hem d'ésser tots, encara que abans havia estat molt fàcil per als que manaven que la gent no fos protagonista. Però jo crec que tenim una tradició prou rica i prou important per defensar-la molt i



Jo, quan era petita, la meva àvia era argentina i el meu avi era andalús. Tots dos vivien a Barcelona i a mi em semblava que era Castella, perquè tothom enraonava en castellà i, realment, em va costar molt entendre-ho. Fins al punt que un cop que llegia una revista el meu pare li vaig dir: "pare el francès és molt fàcil"; ell em va mirar i em digué: "desgraciada no és francès, és català". Jo no havia vist mai un escrit en català. Som una colla de gent que pensem que són coses que val la pena, que constitueixen el nostre futur, perquè han estat el nostre passat molt important apuntar-te a una altra cultura que per més fantàstica i respectable que sigui no deixa d'ésser un altra.

Per acabar, quin consell li donaria a un nen o un jove que es vulgui obrir camí en el món de la il·lustració?

Per a mi és dibuixar molt i començar a dibuixar a la revista del teu poble i omplint llibretes... És una feina per a pencaries i per a tossuts.

Segurament l'entrevista no farà justícia a la nostra amiga Pilarín. Quan ens vàrem informar d'ella vam trobar molts elogis, una persona sincera, molt amable, molt planera, molt senzilla. Evidentment que la persona que ens va informar la coneixia millor que nosaltres, però fàcilment ho vam poder corroborar.



"Hem de valorar moltíssim les altres cultures, però de la nostra ens n'hem d'ocupar nosaltres."

Només calia llegir els ulls dels nens del col·legi Dr. Serés, mentre la Pilarín explicava i il·lustrava un conte.

això no ens ha d'impedir acollir a tothom i valorar moltíssim les altres cultures, però de la nostra ens n'hem d'ocupar nosaltres.

Com ha vist l'evolució de Catalunya des de la seva infància?



*Per un Pinetell
que es jove,
nou nen te
tot l'aoniu
i la complexitat
de la tene*

Pilarín

2001

LA PARADORA

Si voleu presentar articles per a la propera edició d'*El Nou Pinetell*, podeu fer-los arribar personalment a l'Ajuntament, en català i en disquet, que us serà retornat, o enviar-los per correu electrònic a l'adreça ajuntament@alpicat.ddl.net, abans del dia 30 d'octubre de 2001.